

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

טל' 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

גליון מס' 42 כסלו תשע"ד

העלון מוקדש לעילוי נשמת רבינו הגדול רשכבה"ג מרן הגאון רבי עובדיה יוסף וצוקללה"ה

פרשת ויצא

עקב פטירתו של רבינו הגדול זיע"א, העלון כולו מוקדש לחידושים על הפרשה מתורתו וספריו, ויהי רצון שיהיה מליץ יושר בעדנו ובעד כל ישראל

תפלת ערבית של ליל שבת בערב שבת קודם שתשקע החמה. נמצא שאע"פ שהתפלות אבות תיקנום, תפלת ערבית רשות היא.

והביא את דברי הפני יהושע (ברכות כו, ב), שגם למ"ד אבות תיקנום תפלת ערבית רשות, לפי שלא היה בדעתו של יעקב אבינו לקובעה חובה, רק שלאחר שעבר על מקום אבותיו בלא תפלה חזר לשם והתפלל ערבית, ואח"כ שקעה לו חמה (חולין צא ב), ולא נתכוון להתפלל אלא דרך נדבה.

"וידר יעקב נדר לאמר" (כת, כ)

בשו"ת יביע אומר (ח"ח יו"ד סי' כ') הביא מרן זיע"א את דברי המדרש הנחומא (פר' וישלח ח') "אמר לו הקב"ה ליעקב, בשעת עקתא נדרא בשעת רווחא שמטי? נכשהיית בצרה נדרת וכשאתה בריוח שכחת, מיד ויאמר יעקב אל ביתו וגו' ונקומה ונעלה בית אל וגו'. שבשעה שנדר מה הוא אומר, 'אם יהיה אלהים עמדי' - שלא נטעה אחר עכו"ם, 'ושמרני' - מגילוי עריות, 'בדרך הזה' - משפיכות דמים. ועל שאחר את נדרו לקה בשלשתן, עבודת עכו"ם מנין דכתיב הסירו את אלהי הנכר, גילוי עריות מדינה, שפיכות דמים ויהרגו כל זכר, ללמדך שאיחור נדר קשה משלשתן שעל שאחר את נדרו לקה בשלשתן".

"וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך" (כט, יא)

פירש"י "לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה". **ובשו"ת יביע אומר** (ח"י יו"ד סי' מז) דן מרן זיע"א אודות אשה שבחייה הביעה את רצונה להיקבר לאחר פטירתה על יד קברו של בעלה, ובטעות נקברה במקום אחר, האם מותר לפנותה מקברה, כדי לקבורה אצל בעלה.

"ויפגע במקום" (כת, יא)

פירש"י "רבותינו פירשו לשון תפלה וכו', ולמדנו שתיקן תפלת ערבית". **בשו"ת יביע אומר** (ח"ח או"ח סי' ט') כתב מרן זיע"א בשולי התשובה, "ואמרתי אציגה נא בזה מאשר כתבתי בימי חרפי בחידושי לברכות": שהנה נחלקו **במסכת ברכות** (כו, ב), רבי יוסי בר חנינא אמר תפלות אבות תיקנום, ורבי יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידין תיקנום. וכתב **בשו"ת מהריט"ץ** (ח"א סי' ע) שהלכה כריב"ל שתפילות כנגד תמידין תקנום, שהרי אמרו (ברכות כז, ב) שתפילת ערבית רשות, ואם הלכה כריב"ח שתפילות אבות תיקנום מאי שנא ערבית מתפלת שחרית ומנחה, והרי תפלת ערבית תיקנה יעקב אבינו בחיר שבאבות, אלא ודאי שהלכה כריב"ל שתפלות כנגד תמידין תקנום, ושחרית ומנחה כנגד שני תמידין, וערבית כנגד הקטר חלבים ואיברים שאינם מעכבים הכפרה.

וכן **רבינו יאשיה פינטו, הרי"ף**, בפירושו על העין יעקב (שם), כתב שריב"ח וריב"ל פליגי אי תפלת ערבית רשות או חובה, דלמ"ד אבות תיקנום ס"ל תפלת ערבית חובה, ולמ"ד כנגד תמידים תיקנום תפלת ערבית רשות, שהיא כנגד הקטר חלבים ואיברים וכו'. וכ"כ הרב **מראה הפנים** בירושלמי (ר"פ תפלת השחר), וכ"כ **החתם סופר בספרו תורת משה** (פרשת יתרו).

וכתב מרן זיע"א, ותמיהני שנראה שנעלם מעיני קדשם דברי **הרמב"ם** (פ"ט מה' מלכים ה"א), שהאבות תיקנו שלש תפילות, אברהם תיקן להתפלל שחרית, ויצחק הוסיף תפלה אחרת לפנות היום, והיא תפלת מנחה, ויעקב התפלל ערבית. והרי הרמב"ם עצמו כתב (בפ"א מה' תפלה ה"ז) שאין תפלת ערבית חובה כשחרית ומנחה וכו', וכ"כ עוד (בפ"ג מה' תפלה ה"ז) שהואיל ותפלת ערבית רשות היא אין מדקדקים בזמנה, ולכן יש להתפלל

חיים בן שמעון הלוי ז"ל ♦ מזל בת חכם אברהם ע"ה ♦ אסתר בת חנינה ע"ה ♦ יעקב בן יוסף ז"ל

משה בן שמעון ז"ל ♦ שמואל בן חיה ז"ל חסן עמרם בן זוהרה ז"ל ♦ יהודה בן פריזאד ז"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרח בת רחמה ע"ה ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאויה בת תאג'ה ע"ה רחל בת סאלחה ע"ה ♦ צביה בת סרח ע"ה

וכמבואר בטור (שם) שענין בני תמורה שייך אף באופן ששתייהן נשיו, כגון שנתכוון לזו ונודמנה לו האחרת.

וכתב רבינו זצוק"ל שכבר קדמו הראב"ד בספר בעלי הנפש (עמוד קלו) ח"ל: יש שואלים אם כן יש מהשבטים שהם בני תמורה, שהרי יעקב אבינו לרחל נתכוון ונודמנה לו לאה. ויש לומר שעדיין לא ניתנה התורה ולא הוזהרו בדקדוקי מצות. אי נמי אפשר שלא נתעברה באותו לילה.

ויעיין ביביע אומר שם שהאריך להקשות על הראב"ד מדברי המדרש לגבי ישי אבי דוד ושפחתו ואכמ"ל. והקשה עוד, שלא יתכן לומר שלא נתעברה באותו לילה, שהרי אמרו ביבמות (עו, א) שיעקב אבינו לא ראה קרי מימיו, שנאמר "ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני", ופירשו התוס' שלא נתעברה מביאה ראשונה ע"י שמיעכה באצבע. וכ"כ רש"י (בפרשת ויחי), שראובן בא מטיפה ראשונה של יעקב אבינו.

והביא את דברי מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' רמ סק"ד), שמצא כת"י מרבוותא קמאי, שדין בני תמורה תלוי באשה ולא בבעל, וכיון שדעתה על בעלה, שפיר דמי.

"וישכם לבן בבוקר וינשק לבניו ולבנותיו" (לב, א)

בדרשה לפרשת ויצא שנשא מרן זיע"א לפני עשרות שנים בביהכ"ס 'המשהדים' בבני ברק, תמה מה פשר השכמתו של לבן באותו בוקר, ומדוע מיהר כל כך ולא שהה עוד קצת עם בנותיו ונכדיו?

ותירץ, שלבן היה קמצן גדול נכידוע שגם לחתונת בתו נטל ממון מאנשי עירו. וכן כפי שהעידו בנותיו (לא, טו) "הלוא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם אכול את כספנו", ופירש"י שאפילו בשעה שדרך בני אדם לתת נדוניה לבנותיו בשעת נשואין נהג עמנו נכריות כי מכרנו לך שעבדת אותו בנו י"ד שנה ולא נתננו לך אלא בשכר הפעולה, וחשש שנכדיו יבקשו ממנו ממתקים ומתנות, ולכן מיהר והשכים ללכת לפני שיתעוררו משנתם, ונשק להם בעודם ישנים על מיטתם...

האזינו לשיעורי הרב ראובן גולן ב'קול הלשון'

בטל' 03-6171001

לשיחות האחרונות יש להקיש 1-1-2-48-1

וכתב, שהנה אמרו בירושלמי (פ"ב דמו"ק) "אין מפנין את המת ואת העצמות אפי' מקבר בזוי לקבר מכובד, ובתוך שלו מותר אפי' מן המכובד לבזוי, ערב הוא לאדם שהוא נינוח אצל אבותיו". וביאר, שלא דוקא "אצל אבותיו", שהוא הדין אשה אצל בעלה שהרי אשתו כגופו.

והוכיח כן מהפסוק (בראשית מט, כט) "קברו אותי אל אבותי וגו', שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו וגו', ושמה קברתי את לאה". ומאחר שהזכיר את אבותיו, למה הוצרך לסיים, "ושמה קברתי את לאה"? אלא ודאי שכמו שיש נחת לאדם כשנקבר על יד אבותיו כך יש לו נחת רוח שיקבר אצל אשתו.

ופירש שזהו עומק הענין של "וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך", וכפי שפירש רש"י שבכה יעקב אבינו על שרחל אינה באה עמו לקבורה, כי נחת רוח יש לאדם בכך, ובמניעת הדבר יש לו צער. ושכן כתבו המקובלים, שאשה הקבורה אצל בעלה נייחא רבה איכא לתרוייהו.

ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' שמג) התיר גם כן לפנות עצמות אשה לקבורה אצל בעלה, כיון שאשתו כגופו, והביא סמך לכך ממה ששינוי (בסוף עוקצין), עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות, שנאמר "להנחיל אוהבי יש", וביאר בספר 'תורת חיים' (סנהדרין ק, א) שהוא מפני שיש כת"ר עולמות, כנגד תרי"ג מצוות מהתורה, ושבע מצוות דרבנן, ומחלקים אותם חצי לאיש וחצי לאשה.

ואמנם הגר"ח פלאגי בשו"ת 'חיים ביד' (סי' צח) האריך בנידון זה ונטה להתיר ומ"מ כתב שיש חשש סכנה בפנינו המתים. אך ביביע אומר כתב, שכל שמבואר הדין בפוסקים שמותר לפנותו, אין לחוש לסכנה, שהכל נעשה לכבוד ולנחת רוח של הנפטר. ועכ"פ יש להזהיר את החברה קדישא להזהר בהוצאת הנפטר שיהיה כמה שאפשר דרך כבוד, ובבקשת מחילה כנהוג.

"ויהי בבוקר והנה היא לאה" (כט, כה)

בשו"ת יביע אומר (ח"י או"ח סי' נה') הביא את קושיית המג"א (סי' רמ סק"ט) שלכאורה היה כאן חשש של בני תמורה, שהרי יעקב אבינו נתכוון לרחל ולא ללאה,

האם זכית כבר לרכוש חלק בספר התורה לעילוי נשמת מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל? אל תתמהמה, רבים כבר זכו! לפרטים נא חייג 08-9452903
והבא ברכה נצחית אל ביתך.

אברהם בן ציפורה חברוני ז"ל ♦ תאג'ה בת רבקה ע"ה ♦ חיים זולזול בן ר' נח ז"ל ♦ אליהו נעים בן פרחא ז"ל

חיה אסתר מלכה בת משה שלמה ע"ה
יוכבד בת שושנה חובשי ע"ה
ג'מיל בן רג'ינה חוה ז"ל

דוד בן רצון וסעידה ז"ל
ידידה בת לאה יקותיאל ע"ה
המנוח לוי בן סאלם ז"ל

המנוח יצחק בן אסתר ז"ל
אליהו בן יצחק סויסה ז"ל
יוסף בן יחיא גאזאל ז"ל